

Kristīne Mihailova

Ilgtspējas standartu ieviešanas ietekme uz transporta apdrošināšanas produktu portfeļa vadību un apdrošināšanas sabiedrības finanšu rezultātiem

Impact of Sustainability Regulations Implementation on the Motor Insurance Product Portfolio Management and the Financial Results of the Insurance Company

Anotācija

Uzņēmuma tirgus vērtības maksimizēšana tiek pieņemta par daudzu uzņēmumu pamatmērķi, un, lai sasniegtu šo mērķi, uzņēmuma vadībai jāizveido stratēģija, kā labāk tirgū virzīt savus produktus vai pakalpojumus, iegūstot, piemēram, aizvien vairāk klientu, lielāku tirgus daļu, augstāku klientu apmierinātības līmeni, zīmola augstāku atpazīstamību. Tomēr jāņem vērā, ka jebkura uzņēmuma veiksmīgas saimnieciskās darbības veidošanas pamatā ir ne tikai apgrozījuma pieaugums, bet arī pārdoto produktu vai piedāvāto pakalpojumu rentabilitātes nodrošināšana. Katrs uzņēmums individuāli nosaka to, kā sasniegt savus stratēģiskos mērķus, tomēr saimnieciskās darbības vadībā ir jāņem vērā arī dažādas lokālās un starptautiskās regulas, kas atšķirīgi var ietekmēt uzņēmuma pamatdarbības vadību. Ilgtspējas standarti ir starptautiska regula, kas ir jaunums lielai daļai uzņēmumu un tiek pozicionēta kā instruments globālas ilgtspējīgas labklājības sasniegšanai. Taču ilgtspējas standartu ieviešana paredz arī aktivitātes, kas var negatīvi ietekmēt vairāku saimnieciskās darbības veidu operacionālo darbību, atsevišķiem uzņēmumiem sākotnēji pat radot negatīvu efektu. Transporta apdrošināšanas produkti apdrošināšanas biznesa kontekstā sākotnēji var tikt ietekmēti visnegatīvāk, tā kā ir nedalāmi saistīti ar autotransporta nozari, kuru ilgtspējas regulas ieviešana ietekmēs ļoti būtiski. Tomēr arī transporta apdrošināšanas produktu vadības pamatmērķis ir nodrošināt rentablu izaugsmi.

Pētījuma mērķis ir novērtēt ilgtspējas regulu ieviešanas ietekmi Latvijas nedzīvības apdrošināšanas biznesa vadībā. Lai sasniegtu mērķi, raksturots ilgtspējas jēdziens, finanšu ilgtspēja un analizēti ilgtspēju reglamentējošie normatīvi. Tāpat raksturota Latvijas pieredze ilgtspējas standartu ieviešanā apdrošināšanas produktiem.

Atslēgvārdi: ilgtspēja, transports, apdrošināšana, portfeļa vadība, uzņēmuma vērtība.

Ievads

Mūsdienās ilgtspējas jēdziena popularitāte aizvien pieaug. Mēs pievēršam uzmanību, kā ilgtspēju iedzīvināt ikdienā, piemēram, šķirojot atkritumus. Ilgtspēja vienkāršotā izpratnē jau gadiem ir bijusi aktuāla arī uzņēmumu līmenī, piemēram, digitalizējot drukātos materiālus. Ilgtspējas principu ieviešana uzņēmējdarbībā iepriekš ir bijusi brīvprātīga izvēle. Ieviešot ilgtspējas principus uzņēmējdarbībā, uzņēmums varēja sevi pozicionēt kā sociāli atbildīgu, tādējādi iegūstot jaunus klientus, kuriem šis aspekts ir svarīgs. Ņemot vērā mainīgo globālo situāciju, kas saistīta ar straujām vides izmaiņām, sociālo un ekonomisko nevienlīdzību, starptautiskā līmenī ir aktualizējies ilgtspējas principu ieviešanas jautājums kā obligāta prasība uzņēmējdarbības veikšanā. Pētījuma mērķis ir saprast, kas ir ilgtspēja, ko paredz dažādu ilgtspējas regulu ieviešana, un identificēt, kā tas varētu ietekmēt dažādas nozares, īpaši transporta apdrošināšanas nozari. Tāpat pētījuma mērķis ir identificēt, vai ilgtspējas principu ieviešana ir aktuāls jautājums Latvijas apdrošināšanas nozarei, kā arī noskaidrot, vai pētījums par ilgtspējas regulu ieviešanas ietekmes pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem ir būtisks Latvijas ekonomikai.

Raksta pirmajā daļā analizēts ilgtspējas jēdziens un pamatvirzieni, lai turpmāk varētu izprast to būtību starptautiskajos normatīvos un lomu Latvijas nedzīvības apdrošināšanas tirgū. Otrajā daļā pētīti dažādi ilgtspēju reglamentējošie normatīvi un vērtēta to ietekme uz transporta apdrošināšanas nozari. Trešajā daļā vērtēta Latvijas nedzīvības apdrošināšanas kompāniju pašreizējā pieeja ilgtspējas regulu prasību ieviešanai un identificēts padziļināta pētījuma potenciāls.

1. Ilgtspējas jēdziens

Ilgtspēja mūsdienās ieņem aizvien būtiskāku lomu, sākot jau no katra indivīda ikdienas dzīves organizēšanas līdz uzņēmumu, valsts un pasaules līmenim. Jēdziens “ilgtspēja” ir cēlies no latīņu valodas vārda *sustinere*, tas nozīmē ‘atbalstīt’ jeb ‘stiprināt’. Salīdzinājumā ar citiem jēdzieniem un teorijām ilgtspējas ideja ir radusies salīdzinoši nesen – to plašāk sāka izmantot ilgtspējīgas attīstības jēdziena ietvaros 1992. gadā pasaules pirmajā Zemes samitā Riodežaneiro [Drexhage & Murphy 2010]. Tas arī izskaidro, kāpēc ilgtspēja kā dzīves redzējums ir attīstības fāzē un nav skaidrojama viennozīmīgi.

Ilgtspējas jēdziena definīcijas var skaidrot no dažādiem aspektiem. Primāri ilgtspēja ir esošās paaudzes vajadzību nodrošināšana, nemazinaot turpmāko paaudžu spēju nodrošināt savas vajadzības [Beiragh et al. 2020]. Tātad viss, ko šobrīd darām, ir domāts, lai uzlabotu mūsu šī brīža dzīves kvalitāti, tomēr mēs ar savām darbībām nekādā veidā nedrīkstam mazināt nākamo paaudžu dzīves kvalitāti. Tāpat ilgtspēju var skaidrot kā cilvēka dzīves kvalitātes uzlabošanu, dzīvojot Zemi atbalstošo ekosistēmu kapacitātes apstākļos [Drexhage & Murphy 2010]. Šeit būtiski izprast, ka Zemi atbalstošo ekosistēmu kapacitāte ir ierobežota, un ilgtspējas principi skaidro, kā uzlabot šī brīža dzīves kvalitāti, nemazinot nākamo paaudžu dzīves kvalitāti, tieši ierobežotas kapacitātes apstākļos. Ilgtspēju var uztvert arī kā pārmaiņu procesu, kurā līdzekļu izmantošana, investīciju novirzīšana, tehnoloģiskās attīstības ievirzīšana un institucionālā maiņa ir saskaņā un uzlabo gan esošo, gan turpmāko potenciālu, lai nodrošinātu atbilstību cilvēku vajadzībām un centieniem [Drexhage & Murphy 2010]. Tātad ilgtspēju nevar uztvert kā galīgu – tā ir nepārtraukts process, lai radītu sinerģiju starp līdzekļu racionālu izmantošanu, investīcijām, tehnoloģiju attīstību un potenciālu institucionālo attīstību šī brīža paaudzes dzīves kvalitātes uzlabošanai, kā arī nākotnes paaudžu dzīves kvalitātes potenciāla veicināšanai.

Var nodalīt trīs ilgtspējas pamatvirzienus: vides, sociālo un ekonomisko. Vides ilgtspēju var skaidrot kā atbildīgu rīcību pret vidi un tās daudzveidību, tā primāri ir vērsta uz vides saglabāšanu. Ar vides ilgtspēju saprotam apkārtējās vides spēju uzturēt noteiktu vides kvalitātes līmeni un dabas resursu ieguves apjomus nenoteiktu laiku [Garayeta et al. 2022]. Atslēgas elementi ir konkrēts vides kvalitātes līmenis un dabas resursu

apjoms nenoteiktu laiku. Mūsdienās, kad arvien vairāk aktualizējas dažādi ar vides ilgtspēju saistīti jautājumi, kā globālās sasilšanas efekta mazināšana, oglekļa emisijas minimizēšana, tiek meklēti arvien jauni risinājumi, kā sekmēt ilgtspējīgu vides attīstību. Ilgtspējas regulu ieviešana ir viens no būtiskākajiem instrumentiem, kā šo mērķi sasniegt.

Ar sociālo ilgtspēju saprotam atbildīgu rīcību pret cilvēkiem visdažādākajos kontekstos, bet primāri tā ir attiecināma uz visu sabiedrības daļu līdzvērtīgu iekļaušanu. Tāpat sociālo ilgtspēju var definēt kā dažādu sociālo sistēmu, piemēram, ģimenes, organizācijas, valsts, spēju funkcionēt noteiktā sociālās labklājības un saskaņas līmenī nenoteiktu laiku [Garayeta et al. 2022]. Lai nodrošinātu sociālo ilgtspēju, mums ir jāspēj ne tikai radīt konkrēta līmeņa sociālo labklājību un saskaņu, bet arī izstrādāt instrumentus, kā to uzturēt nenoteiktu laiku. Sociālās ilgtspējas aspekts pēdējo trīs gadu laikā ir ārkārtīgi strauji aktualizējies, sākot ar 2019. gadu, kad pasauli satricināja pandēmijas sekas, un beidzot ar 2021. gadu – ar Krievijas iebrukumu Ukrainā. Šie notikumi pierādīja, cik patiesībā pasaules sociālās ilgtspējas ekosistēma ir nestabila un viegli sagraujama. Tajā pašā laikā šie notikumi pasaulei ļāva saprast, ka krietni lielāka uzmanība ir jāpievērš sociālās ilgtspējas nodrošināšanas instrumentu izstrādei un ir jābūt gatavākiem krīzes situācijām ilgtermiņā.

Savukārt ekonomiskās ilgtspējas pamatā ir atbildīga rīcība no finansiālā aspekta, lai izvairītos no ekonomiskas neveiksmes. Ekonomisko ilgtspēju varētu definēt arī kā ekonomikas spēju uzturēt noteiktu ekonomiskās ražošanas līmeni nenoteiktu laiku [Garayeta et al. 2022]. Savā ziņā ekonomiskās ilgtspējas aspekts atbild uz vienu no ekonomikas zinātnes pamatjautājumiem – kā apmierināt neierobežotās cilvēku vajadzības ierobežotu resursu un kapacitātes apstākļos? Būtiski papildināt, ka vajadzības jāspēj apmierināt neierobežotu laiku. Ekonomiskā ilgtspēja ir svarīgs elements ilgtspējas jēdziena ietvaros, jo no tās ir atkarīgs, cik sekmīgi veidosies gan vides, gan sociālā ilgtspēja. Ja ekonomiskā ilgtspēja būs pārdomāti veidota, būs iespējams kvalitatīvi veicināt gan vides, gan sociālo ilgtspēju. Tomēr, ja neveidosim ilgtspējīgu ekonomiku, mums nebūs iespējas pilnvērtīgi rūpēties par vides ilgtspēju un sociālo ilgtspēju, jo varēsim apmierināt tikai šī brīža pamatvajadzības, nedomājot par dzīves kvalitātes uzlabošanu un nākotnes potenciāla sekmēšanu.

2. Ilgtspēju reglamentējošie normatīvi

2.1. Taksonomijas regula

Viens no efektīvākajiem instrumentiem vides, sociālās un ekonomiskās ilgtspējas veicināšanai ir dažādu starptautisku ilgtspējas regulu ieviešana. Viena no regulām, kas visbūtiskāk ietekmē tieši apdrošināšanas nozari, ir Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs) par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai jeb Taksonomijas regula. Taksonomijas regula ietver detalizētu skaidrojumu, kas ir ilgtspējīga saimnieciskā darbība, lai regulai pakļautās nozares savā ikdienā varētu sekmīgi iekļaut ilgtspējīgas saimnieciskās darbības un organizācijas pārvaldes principus, tādējādi sekmējot Eiropas Savienības mērķu izpildi klimata un enerģētikas jomā, kā arī Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanu.

Eiropas zaļā kursa mērķis ir uzlabot iedzīvotāju un nākamo paaudžu labklājību un veselību, sekmējot bezatlikumu ražošanu, viedu pārvietošanos, zemu emisiju ēku būvniecību, bioloģisko daudzveidību, tīru gaisu un ūdeni, veicinot atjaunojamās enerģijas ražošanu un izmantošanu, kā arī aprites un sadarbības ekonomiku, tādējādi mazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un to absorbēšanu [Orbidāne 2022]. Mērķu ir daudz, tomēr virsmērķis ir viens – veidot un veicināt vides ilgtspēju.

Kā iepriekš uzsvērts, vides ilgtspēja nav iedomājama bez ekonomiskās ilgtspējas. Lai veiksmīgi sasniegtu zaļā kursa mērķus, nepieciešamas apjomīgas un ilgtspējīgas finanšu investīcijas. Ilgtspējīgu finanšu būtība ir stiprināt gan privātā, gan publiskā sektora lomu, nodrošinot finansējuma plūsmu uzņēmumiem, kuri jau šobrīd aktīvi iesaistās un veic ilgtspējīgas darbības vai vēlas mainīties un pielāgoties, pārskatot savus darbības modeļus, meklējot jaunus ilgtspējīgākus un videi draudzīgākus darbības virzienus klimata pārmaiņu mazināšanai un pielāgojoties klimata pārmaiņām [Orbidāne 2022]. Tātad ar vides un sociālās ilgtspējas veicināšanu organizācijās tiek sekmēta konkrēto organizāciju un valsts kopējā ekonomiskā ilgtspēja. Vides un sociālās ilgtspējas principu ieviešana organizācijā tiek motivēta ar finanšu atbalsta instrumentiem.

Taksonomijas regula vērtē saimniecisko darbību attiecībā pret sešiem vides mērķiem:

- 1) klimata pārmaiņu mazināšana,

- 2) pielāgošanās klimata pārmaiņām,
- 3) ilgtspējīga ūdens un jūras resursu izmantošana un aizsardzība,
- 4) pāreja uz aprites ekonomiku,
- 5) piesārņojuma novēršana un kontrole,
- 6) bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzība un atjaunošana [Finanšu ministrija 2021].

Šos mērķus reglamentējošie normatīvi tiek ieviesti pakāpeniski, primāri sākot ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām.

Saskaņā ar regulā minēto visiem finanšu sektora dalībniekiem būs jāklasificē savi aktīvi, kā arī lielajiem uzņēmumiem jāatklāj informācija par savu aktivitāšu atbilstību taksonomijai. Tādējādi Taksonomijas regulu savā ziņā var uzskatīt arī par instrumentu caurskatāmas informācijas iegūšanai par uzņēmumu saimnieciskās darbības organizēšanu un to atbilstību ilgtspējas pamatprincipiem.

Papildus šajā regulā noteikts, ka ir četras prasības, kurām jāatbilst saimnieciskajām darbībām, lai tās varētu uzskatīt par ilgtspējīgām:

- 1) būtiski sekmēt vismaz viena vides mērķa sasniegšanu,
- 2) “nenodarīt būtisku kaitējumu” nevienam citam vides mērķim,
- 3) darbības veikt saskaņā ar minimālajiem sociālajiem un pārvaldības aizsardzības pasākumiem,
- 4) atbilst tehniskās pārbaudes kritērijiem, kas jāpieņem saskaņā ar šo regulu [Finanšu ministrija 2021].

Tātad katrai organizācijai ir pieejami skaidri kritēriji, kuriem jāizpildās, lai kādu konkrētu darbību tiešām varētu uzskatīt par ilgtspējīgu saskaņā ar Taksonomijas regulu.

Taksonomijas regula šobrīd vēl aizvien ir jaunums, lai gan tās pamati tika pieņemti jau 2020. gadā. Tā ietekmēs daudzu uzņēmumu saimnieciskās darbības organizēšanu, jo gan ikdienas operatīvā, gan ilgtermiņa darbība jāveic saskaņā ar regulā definētajiem ilgtspējas principiem. Taksonomijas ietvaros plānotas vairākas ļoti ambiciozas aktivitātes, piemēram, šobrīd jau apstiprinātie EURO 7 standarti, kas paredz oglekļa emisiju minimizēšanu, līdz 2035. gadam pārstājot ražot automašīnas ar iekšdedzes dzinējiem [European Commission 2022]. Tas, protams, veicinās vides ilgtspēju, tomēr, ja regulas ieviešana nebūs sistemātiska, savlaicīga,

potenciāli var radīt dažādus riskus valsts ekonomikas stabilitātei, ko būtu svarīgi apzināt un preventīvi mazināt, vadīt.

Piemēram, transports ir viens no sektoriem, kas tiks ietekmēts visvairāk. Ir skaidrs, ka fosilās degvielas un dabasgāzes izmantošana ir pret-runā ilgtspējai, tomēr uz šiem enerģijas veidiem šobrīd faktiski balstās visa Latvijas autotransporta nozare. Saskaņā ar Ceļu satiksmes drošības direkcijas datiem 2022. gada 1. oktobrī Latvijā uzskaitē bija 3478 elektromobiļi [Ceļu satiksmes drošības direkcija 2022a]. Elektroauto skaits no 2022. gada sākuma pieaudzis par 60%, tā ir laba tendence, tomēr būtiski ir saprast, ka elektroauto veido ārkārtīgi mazu daļu no Latvijas autoparka. Ne mazāk būtisks aspekts – Latvijas autoparka vidējais vecums. Analizējot Latvijā reģistrēto vieglo pasažieru auto vidējo vecumu, var secināt, ka kopš 2015. gada tas gandrīz katru gadu pārsniedz 14 gadu atzīmi, un kopš 2017. gada šis rādītājs katru gadu aizvien palielinās [Ceļu satiksmes drošības direkcija 2022b]. Tas nozīmē, ka Latvijas autoparks ir novecojis, un, lai to pārorientētu uz videi draudzīgiem transportlīdzekļiem saskaņā ar EURO 7 regulas prasībām, būs nepieciešamas apjomīgas finanšu investīcijas, piemēram, valsts atbalsta instrumentu veidā, kā arī šis process būs laikietilpīgs, tāpēc var apgalvot, ka strauja pāreja uz videi draudzīgu transportlīdzekļu autoparku Latvijas kontekstā nemaz nav iespējama. Izmaiņas transporta sektorā nedalāmi ietekmēs arī citas nozares, kā transporta apdrošināšanu. Iespējams, tuvāko gadu laikā tiks novērotas divas savstarpēji pretējas tendences. No vienas puses, ņemot vērā EURO 7 regulas ietekmi, strauji pieaugs elektroauto īpatsvars transporta apdrošināšanas portfelī, kas attiecīgi radīs lielākas vidējās atlīdzības izmaksas. Tātad negatīvi varētu tikt ietekmēta transporta apdrošināšanas portfeļa rentabilitāte un apdrošināšanas kompānijām būs jāmeklē aizvien jauni veidi, kā vadīt transporta apdrošināšanas portfeļa rentabilitāti, iesaistot gan cenošanas aspektu, gan apdrošināšanas nosacījumu izmaiņu aspektu. No otras puses, varētu tikt novērota arī tendence, ka vidējais autoparka vecums pieaug tieši palielinātas iekšdedzes dzinēju automobiļu otrreizējās aprites dēļ, pirms tiek aizliegta iekšdedzes dzinēju automobiļu ražošana. Tas savukārt varētu rezultēties vidējās atlīdzības un negadījumu biežuma pieaugumā, potenciāli atstājot negatīvu ietekmi uz transportlīdzekļu apdrošināšanas portfeli konkrētu periodu. Rodas jautājums – vai ilgtspējas

regulu ieviešana vienmēr pozitīvi ietekmēs konkrētu nozaru darbību? Iespējams, pozitīvais efekts būs vērojams tikai pēc ilgāka laika posma? Kopumā būtiski uzsvērt, ka Taksonomijas regulas ieviešana ir tiešām ļoti svarīgs solis vides ilgtspējas mērķu sasniegšanai, tomēr tikpat svarīgi ir apzināt regulas ieviešanas ietekmi uz dažādām nozarēm un savlaicīgi novērst vai minimizēt potenciālos riskus tautsaimniecībai, tādējādi neradot riskus ekonomikas ilgtspējai.

2.2. Ilgtspējīgas apdrošināšanas principi

Kontekstā ar Taksonomijas regulu apdrošināšanas nozares ilgtspēju skaidro arī ilgtspējīgas apdrošināšanas principi, kurus pieņēma Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programmas finanšu iniciatīva 2012. gadā, lai radītu vienotu starptautisku pieeju vides, sociālās un ekonomikas ilgtspējas radīšanai apdrošināšanas nozarē [UNEP Finance Initiative 2022].

Pirmais ilgtspējīgas apdrošināšanas princips paredz ieviest vides, sociālās un ekonomiskās ilgtspējas principus apdrošināšanas biznesa operatīvajā vadīšanā un ilgtermiņa lēmumu pieņemšanā [UNEP Finance Initiative 2022]. Vides, sociālās un ekonomiskās ilgtspējas principu aspekts jāņem vērā kompānijas stratēģijas izstrādē, risku vadībā un parakstīšanā, produktu un pakalpojumu attīstībā, atbildības procesu vadībā, pārdošanas un mārketinga aktivitāšu vadībā, kā arī investīciju vadībā. Tātad ilgtspējīga apdrošināšana nozīmē ilgtspējas aspektu ņemšanu vērā gan operatīvās darbības līmenī, gan ilgtermiņa mērķu realizēšanā visā apdrošināšanas dzīves ciklā.

Otrais princips nosaka klientu un sadarbības partneru pratības veicināšanu ilgtspējas jautājumos, to būtiskuma izpratnes sekmēšanu [UNEP Finance Initiative 2022]. Interessants un motivējošs veids, kā to darīt, ir iekļaut ilgtspējas aspektus iepirkumu izsludināšanā.

Trešais princips paredz ciešu sadarbību ilgtspējas jautājumos ar valdību, regulatoriem un citām ieinteresētajām pusēm, lai veicinātu plašu sabiedrības rīcību, piemēram, mediju un augstskolu iesaisti ilgtspējas jautājumu aktualizēšanā un risināšanā.

Ceturtais princips apdrošināšanas sabiedrībai uzliek par pienākumu regulāri un atklāti komunicēt par ilgtspējas prakses ieviešanu ikdienas operatīvajā darbībā, kā arī ilgtermiņa stratēģiskajā plānošanā [UNEP Finance

Initiative 2022]. Svarīgi ir komunicēt par plānoto, mērīt rezultātus un identificēt nepieciešamos uzlabojumus.

Lai apdrošināšanas kompāniju varētu uzskatīt par ilgtspējīgu saskaņā ar ilgtspējīgas apdrošināšanas principiem, ir ne tikai jāiekļauj ilgtspējas elementi īstermiņa un ilgtermiņa darbības vadībā visā apdrošināšanas dzīves ciklā, bet arī jāveicina maksimāli plašāka sabiedrības loka pratība šajā jautājumā, nodrošinot plašu un caurskatāmu komunikāciju. Regulāri veicot šādas aktivitātes, nepieciešams transformēt uzņēmuma pamatdarbību, tāpēc svarīgi novērtēt, kā tās ietekmēs apdrošināšanas sabiedrības finanšu rezultātus.

3. Ilgtspēja Latvijas nedzīvības apdrošināšanas tirgū

Latvijas nedzīvības apdrošināšanas tirgu veido deviņas apdrošināšanas sabiedrības. Lai varētu novērtēt, vai ilgtspēja jau šobrīd tiek aplūkota kā būtisks aspekts ikdienas operacionālās darbības organizēšanā, kā arī ilgtermiņa stratēģijas veidošanā, tika analizēti visu apdrošināšanas sabiedrību vadības ziņojumi, kas publiskoti gada pārskatos par 2021. gadu, kā arī publiski pieejamie korporatīvās sociālās atbildības pārskati par 2021. gadu (skat. tabulu).

Kopumā var secināt, ka pieeja ilgtspējas principu ieviešanas praksē Latvijas nedzīvības apdrošināšanas tirgū ievērojami atšķiras, tomēr skaidrs, ka šis jautājums ir aktuāls visiem apdrošinātājiem.

Analizējot publiski pieejamos gada pārskatus un korporatīvās sociālās atbildības pārskatus, var secināt, ka atsevišķi apdrošinātāji vēl nav aktualizējuši ilgtspējas jautājumus gada pārskata vadības ziņojumā. Šie konkrētie apdrošinātāji arī nebija publiskojuši korporatīvās sociālās atbildības pārskatus. Ir apdrošinātāji, kas ilgtspējas principus savos ziņojumos sākuši iekļaut pakāpeniski, ietverot atsevišķus ilgtspējas elementus, piemēram, norādot konkrētas aktivitātes, kas ziņojuma periodā ir veiktas vides ilgtspējas sekmēšanai, kā arī īsi aprakstot plānotos vides ilgtspējas sekmēšanas projektus vai vienkārši minot, ka plānos ietilpst ilgtspējas aspektu ietveršana ikdienas operacionālās darbības organizēšanā, kā arī ilgtermiņa stratēģijas veidošanā. Tomēr ir arī tādi apdrošinātāji, kas ļoti detalizēti jau ir ietvēruši ilgtspējas jautājumus gan gada pārskatos, gan

Ilgospējas jēdziens Latvijas nedzīvības apdrošināšanas kompāniju gada pārskatos un korporatīvās sociālās atbildības pārskatos (2021)

Kritēriji	Ilgospējas jēdziens minēts gada pārskata vadības ziņojumā	Ilgospējas jēdziens minēts korporatīvās sociālās atbildības pārskatā	Atsevišķi ilgospējas principi aprakstīti gada pārskata vadības ziņojumā un/vai korporatīvās sociālās atbildības pārskatā	Ilgospējas principi detalizēti aprakstīti gada pārskata vadības ziņojumā un/vai korporatīvās sociālās atbildības pārskatā	Ilgospēja izvirzīta kā viena no stratēģiskajām prioritātēm 2022. gadam
Apdrošinātājs 1	JĀ	JĀ	NĒ	JĀ	JĀ
Apdrošinātājs 2	NĒ	NĒ	NĒ	NĒ	NĒ
Apdrošinātājs 3	NĒ	NĒ	NĒ	NĒ	NĒ
Apdrošinātājs 4	JĀ	JĀ	NĒ	JĀ	JĀ
Apdrošinātājs 5	JĀ	JĀ	NĒ	JĀ	JĀ
Apdrošinātājs 6	JĀ	NĒ	JĀ	NĒ	JĀ
Apdrošinātājs 7	JĀ	JĀ	JĀ	NĒ	JĀ
Apdrošinātājs 8	JĀ	JĀ	NĒ	JĀ	JĀ
Apdrošinātājs 9	JĀ	JĀ	NĒ	JĀ	JĀ

korporatīvās sociālās atbildības pārskatos, norādot stratēģiskos mērķus ilgospējas jomā, kā arī plānotās aktivitātes, kā tos sasniegt, un līdz šim jau paveikto. Interesanti, ka ziņojumos tiek iekļauti atskaites punkti, balstoties gan uz Taksonomijas regulu, gan iepriekš skaidrotajiem četriem ilgospējīgas apdrošināšanas principiem, gan Apvienoto Nāciju Organizācijas izvirzītajiem ilgospējīgas attīstības mērķiem, gan arī vispārējo ilgospējas teoriju.

Var secināt, ka pieeja ilgospējas jautājumu ietveršanā ikdienas operatīvajā darbībā un ilgtermiņa mērķu plānošanā šobrīd Latvijas nedzīvības apdrošinātāju vidū krasi atšķiras, atšķiras arī apdrošinātāju sagatavotības līmeņi. Tomēr Latvijas nedzīvības apdrošināšanas tirgus ir apzinājis ilgospējas jautājumu būtiskumu un šobrīd plānveidīgi, pakāpeniski ilgospējas principus ievieš. Tāpat tiek uzsvērts, ka ilgospējas regulu atbilstības sasniegšanai gan ikdienas saimnieciskajā darbībā, gan ilgtermiņa mērķu plānošanā būs jāievieš dažādas aktivitātes, kas būtiski ietekmēs pamatdarbības veikšanu. Ņemot vērā, ka ilgospējas regulas tomēr ir salīdzinoši jaunas, vēl līdz galam nav apzināts to ietekmes apmērs, tāpēc to būtu svarīgi

pētīt, lai ierobežotu un mazinātu potenciālos riskus, kas varētu apdraudēt rentablu apdrošināšanas saimnieciskās darbības organizēšanu.

Secinājumi

Ilgspēja ir nepārtraukts process, lai radītu sinerģiju starp līdzekļu racionālu izmantošanu, investīcijām, tehnoloģiju attīstību un potenciālu institucionālo attīstību šī brīža paaudzes dzīves kvalitātes uzlabošanai, kā arī nākotnes paaudžu dzīves kvalitātes potenciāla veicināšanai. Ilgspēja ir komplekss jēdziens, kas sastāv no trīs elementiem: vides, sociālā un ekonomiskā elementa, un tie savstarpēji ir nedalāmi saistīti. Ekonomiskās ilgspējas esamība ir priekšnoteikums vides un sociālās ilgspējas veidošanai. Ilgspējas būtība ir radīt iepriekš definēta līmeņa vērtību un saglabāt to neierobežotu laiku.

Taksonomijas regulas mērķis ir sniegt detalizētu un standartizētu skaidrojumu par ilgspējīgu saimniecisko darbību, sekmējot Eiropas Savienības mērķu izpildi klimata un enerģētikas jomā, kā arī Eiropas Zaļā kursa mērķu sasniegšanu. Taksonomijas regula ir instruments caurskatāmas informācijas iegūšanai par uzņēmumu saimnieciskās darbības organizēšanu un to atbilstību ilgspējas pamatprincipiem.

Transports ir viens no sektoriem, ko Taksonomijas regula ietekmēs visvairāk, pastarpināti ietekmējot arī citas saistītās nozares, kā transporta apdrošināšanu. Atsevišķām nozarēm atbilstības nodrošināšana Taksonomijas regulai nozīmēs apjomīgas finanšu investīcijas, kā arī šis process būs laikietilpīgs, tāpēc strauja pāreja uz atbilstību Taksonomijas regulas prasībām Latvijas kontekstā var nebūt iespējama. Taksonomijas regulas ieviešana ir ļoti būtisks solis vides ilgspējas mērķu sasniegšanai, tomēr ir svarīgi arī apzināt regulas ieviešanas ietekmi uz dažādām nozarēm un savlaicīgi novērst vai minimizēt potenciālos riskus tautsaimniecībai, tādējādi neradot riskus ekonomikas ilgspējai.

Kontekstā ar Taksonomijas regulu apdrošināšanas nozares ilgspēju skaidro arī ilgspējīgas apdrošināšanas principi, kas noteic, ka ilgspējīga apdrošināšana nozīmē ilgspējas aspektu ņemšanu vērā gan operatīvās darbības līmenī, gan ilgtermiņa mērķu realizēšanā visā apdrošināšanas dzīves ciklā.

Pieeja ilgtspējas principu ieviešanas praksē Latvijas nedzīvības apdrošināšanas tirgū ievērojami atšķiras: atsevišķi apdrošinātāji vēl nav aktualizējuši ilgtspējas jautājumus, citi ilgtspējas principus ir sākuši ieviest pakāpeniski, ietverot atsevišķus ilgtspējas elementus, un ir arī tādi apdrošinātāji, kas ļoti detalizēti jau ir ieviesuši ilgtspējas principus, norādot stratēģiskos mērķus ilgtspējas jomā, plānotās aktivitātes, kā tos sasniegt, un līdz šim paveikto. Apdrošināšanas sabiedrības uzsver, ka ilgtspējas regulu atbilstības sasniegšanai gan ikdienas saimnieciskajā darbībā, gan ilgtermiņa mērķu plānošanā būs jāievieš dažādas aktivitātes, kas būtiski ietekmēs pamatdarbības veikšanu. Ņemot vērā, ka ilgtspējas regulas tomēr ir salīdzinoši jaunas, vēl līdz galam nav apzināts to ietekmes apmērs, tāpēc to būtu svarīgi pētīt, lai ierobežotu un mazinātu potenciālos riskus, kas varētu apdraudēt rentablu apdrošināšanas saimnieciskās darbības organizēšanu.

Izmantotie avoti un literatūra

1. Beiragh, R., Alizadeh, R., Kaleibari, S., Cavallaro, F., Zolfani, S., Bausys, R., & Mardani, A. (2020). An integrated multi-criteria decision making model for sustainability performance assessment for insurance companies. *Sustainability*, 12(3), 789.
2. Ceļu satiksmes drošības direkcija. (2022a). *Par 2022. gada 3. ceturksnī reģistrētajiem elektrotransportlīdzekļiem*. Pieejams: <http://www.e-transport.org/index.php/statistika/33-elektro-transportlidzekli/379-par-2022-gada-3-ceturksni-registretajiem-elektrotransportlidzekliem> (skatīts 10.11.2022.).
3. Ceļu satiksmes drošības direkcija. (2022b). *Transportlīdzekļu vidējais vecums*. Pieejams: <https://www.csdd.lv/transportlidzekli/registreto-transportlidzeklu-skait> (skatīts 10.11.2022.).
4. Drexhage, J., & Murphy, D. (2010). *Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012*. International Institute for Sustainable Development (IISD), GSP1-6.
5. European Commission. (2022). *Commission proposes new Euro 7 standards to reduce pollutant emissions from vehicles and improve air quality*. Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6495 (skatīts 10.11.2022.).
6. Finanšu ministrija. (2021). *Informatīvais ziņojums "Par Latvijas pozīciju par ilgtspējīgu finanšu jomā publicēto deleģēto aktu klimata jomā"*. Pieejams: <https://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40507041> (skatīts 10.11.2022.).

7. Garayeta, A., Peña, J., & Trigo, E. (2022). Towards a global solvency model in the insurance market: A qualitative analysis. *Sustainability*, 14(11), 6465.
8. Orbidāne, M. (2022). *Eiropas Taksonomija – klasifikācijas sistēma ilgtspējīgām saimnieciskām darbībām 1/5/22*. Pieejams: <https://mindlink.lv/eiropas-taksonomija-klasifikācijas-sistema-ilgtspējīgām-saimnieciskām-darbībām-1522> (skatīts 10.11.2022.).
9. UNEP Finance Initiative. (2022). *Principles for Sustainable Insurance. A global framework for the insurance industry to address ESG risks and opportunities*. Pieejams: <https://www.unepfi.org/insurance/insurance/the-principles/> (skatīts 10.11.2022.).